

В статье сделано обозрение публицистических материалов, посвященным разным аспектам национально-культурного движения украинцев Галиции, напечатанных на страницах первого украинского периодического издания “Заря Галицкая” на протяжении 1848–1857 гг. Автор обратила внимание на кругозор редакторов газеты, которые определяли ее содержание и характер проблем, которые затрагивались в периодическом издании.

Ключевые слова: “Заря Галицкая”, периодическое издание, Галиция, национально-культурное движение.

In the article made review the publicistic writing, that devoted of various aspects of Ukrainians national and cultural life in Galycia, that published at the pages of first Ukrainians newspaper “Zorya Galytska” within 1848–1857. The author pays attention also to the word outlook of the editors of the newspaper, what influenced to it contents and characters or problems, that displaying.

Keywords: “Zorya Galytska”, periodicals, Galycia, national and cultural life.

УДК 94(477.83/86):792“1880/1919”

Андрій КОРОЛЬКО

ТЕАТРАЛЬНЕ Й МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЖИТЕЛІВ ПОКУТТЯ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ (1880-ті – 1919 рр.)

Стаття присвячена цікавій проблемі активізації національно-культурного життя українців історико-етнографічного регіону Покуття наприкінці XIX – на початку XX ст. У дослідженні простежено передумови творення українського театру в краї; охарактеризовано гастролі першого українського професійного театрального товариства “Руська бесіда” (“Українська бесіда”); розкрито особливості функціонування аматорських колективів у селах і містечках регіону; висвітлено діяльність музично-хорових товариств; звернуто увагу на діяльність відомих українських композиторів, які творили чи прилучилися до мистецького розвою краю; простежено діяльність Українського народного театру імені Івана Тобілевича в м. Коломия, інших мистецьких закладів, які гастролювали на території історико-етнографічного регіону в період ЗУНР (1918–1919); висвітлено діяльність культурологічного товариства “Молода Громада”.

Ключові слова: Покуття, театр, театральне мистецтво, товариство “Руська бесіда” (“Українська бесіда”), гастролі, аматорський колектив, хата-читальня, музично-хорове мистецтво, товариство “Боян”, Український народний театр імені Івана Тобілевича, театральна секція, товариство “Молода Громада”.

Кінець XIX – початок XX ст. – один з важливих періодів становлення й плідного розвитку театрального та музичного мистецтва. Суспільно-політичні й етнокультурні процеси другої половини XIX ст. розбудили до активності широкі маси українського населення Східної Галичини. Зароджується національно-культурний рух за українську мову, за поглиблення самосвідомості громадян, згуртування їх у масові організації та товариства. Неабияку роль у розвої культурно-мистецького життя відіграла “Просвіта”, заснована в 1868 р.

Мистецьке життя українців Покуття, як і загалом Східної Галичини, розвивалося в складних і своєрідних умовах. Проте слід визнати, що в другій половині XIX ст. сформувалися сприятливі умови для музичного й театрального мистецтва. Основною сферою, де воно зароджувалось й утверджувало свою самобутність, було аматорство. Активізація концертного життя, систематичне проведення шевченківських та інших ювілейних свят спонукало до творчості галицьких і покутських митців. У той час виникають численні музичні товариства, навчальні заклади для виховання виконавських кадрів. Розвитку театрального-музичного професіоналізму певною мірою сприяла й творча діяльність ряду німецьких і польських культурно-мистецьких установ.

Метою статті є комплексне дослідження театрального й музичного життя українців Покуття в 1880-х–1919 рр. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: простежити передумови творення українського театру в краї; охарактеризувати гастролі першого українського професійного театрального товариства “Руська бесіда” (“Українська бесіда”); розкрити особливості функціонування аматорських колективів у селах і містечках регіону; висвітлити діяльність музично-хорових товариств Покуття; звернути увагу на діяльність відомих українських композиторів, які творили чи прилучилися до мистецького розвою краю; простежити діяльність Українського народного театру імені Івана Тобілевича в м. Коломия, інших мистецьких закладів, які гастролювали на території історико-етнографічного регіону в період ЗУНР (1918–1919); висвітлити діяльність культурологічного товариства “Молода Громада”.

Важливим джерелом для вивчення проблеми є неопубліковані матеріали, які зберігаються в Центральному державному історичному архіві України, м. Львів. Нами опрацьовано матеріали фонду 514 “Театральне товариство “Українська Бесіда”, м. Львів. 1861–1939 рр.”, зокрема, звіти про гастролі мистецького закладу на території Покуття наприкінці XIX ст., розписки, телеграми, листування, запрошення та інші документи про діяльність театру тощо¹.

Частину інформації з досліджуваної проблеми почерпнули із центральних і повітових періодичних видань: “Діло” (1880–1890), “Зоря” (1885), “Народ” (1895), “Поступ” (1903–1905), “Покутське Слово” (1912) та ін. Здійснюючи джерелознавчий пошук матеріалів з періодики, важко не погодитися з думкою Мирона Черепанина про те, що газета “Діло” найповніше відтворювала панораму життя українців Галичини та за її межами, водночас була чи не єдиним джерелом систематичних відомостей про музичне життя. На думку мистецтвознавця, провінційна преса в більшості випадків передруковувала вже відому інформацію, часто змінену у вигляді коротких повідомлень чи оголошень². Велику кількість інформації з вивчення мистецького життя Покуття періоду ЗУНР почерпнули з періодичних видань повітових органів української влади: “Січковий Голос” (листопад 1918 – квітень 1919), “Учительський голос” (лютий-квітень 1919), “Новини” (березень-квітень 1919) та ін. Проте найбільше інформації зі стану мистецького життя краю періоду національно-визвольних змагань західних українців отримали з коломийського часопису “Покутський Вістник” (листопад 1918 – травень 1919). У часи воєнних подій листопада 1918 р., коли на Покутті бракувало достовірної інформації, Окружна Національна Рада м. Коломия вирішила видавати “Покутський Вістник”, який ставив своїм завданням розвивати національну свідомість широких мас покутського громадянства й вести їх з українським народом до спільної мети – вільної, самостійної та нероздільної України³. Відстоюючи інтереси рідної Вітчизни, часопис постійно відгукувався на найбільш важливі події українського життя, інформував про становище краю в рубриках “Життя Покуття”, “Телеграми і вісти”.

Мистецьке життя Галичини знайшло відображення в дослідженнях багатьох українських авторів: І.Франка⁴, Г.Лужницького⁵, М.Черепанина⁶, Ж.Зваричук⁷, Р.Затварської⁸, І.Полякової⁹, О.Боньковської¹⁰, С.Хороба¹¹, І.Монолатія¹², Г.Бурдуланюк¹³ та інших дослідників, проте осібно не зверталася увага на вивчення проблеми мистецького життя українців на Покутті в зазначений період.

Справжньою віддушиною мистецького піднесення краю став розвиток українського музичного театру. М.Черепанин відзначає, що в досліджуваній нами час у Східній Галичині була поширена західноєвропейська музика, яка суттєво впливала на творчість місцевих композиторів, а найбільше – на театральні п’єси з музикою й співом. Тому заснування українського театру відіграло велику роль у духовному відродженні народу Галичини¹⁴.

Справа організації українського театру в Східній Галичині серйозно була поставлена в 1860-х рр. Проте загальновідомим є факт про утворення українського театрального гуртка в серці Покуття Коломиї в ході розгортання “весни народів” 1848 р. (дослідник українського театру Г.Лужницький вважає, що аматорське драматичне товариство на чолі з І.Озаркевичем у Коломиї було утворене дещо раніше, у 1840 р.¹⁵). На підвалинах його створення були голова місцевого осередку Руської Ради Микола Верещинський, бургомістр Сильвестр Дрималик і місцевий священик Іван Озаркевич. Іскрою, що підпалює ватру, І.Франко назвав першу народну театральну виставу в Коломиї “Дівка на виданню, або На милованне нема силовання” (переробив священик зі Снятинщини Іван Озаркевич 1848 р. п’єсу “Наталка Полтавка”

І.Котляревського)¹⁶. Наталка фігурувала під іменем Аннички, виборний Макогоненко – десятником. Дія була перенесена в Коломию, тексти І.Котляревського “перелицьовані” на покутський діалект. Слова відомої пісні:

*Видно шляхи полтавській
І славу Полтаву,
Пошануйте ж сиротину
І не вводьте в славу.*

у сценічній обробці І.Озаркевича звучать інакше:

*Видно шляхи Коломийські,
Славу околицю,
Пошануйте сироточку
Бідную дівчицю*¹⁷.

Вистава викликала нечуваний ентузіазм серед простого українського люду, загальноміської публіки. У листі від 27 травня (8 червня) 1848 р. відомий громадсько-культурний діяч Йосафат Кобринський писав з Коломиї до Якова Головацького в село Хмелеву Чортківської округи (тепер – Заліщицького району Тернопільської обл.): “С театру іду і зо мною кількасот русинів самих веселих. Не набувбисся на руском дивалі (від чеського слова “дівадло”, що означає “театр”. – А.К.). Чудо не ігра. То інше діло чути рідноє слово, видіти народноє дійствіє. “дівчина на відданю, ілі На милованє нема силованє” нині відограла на коломийськім театрі, єсть то переробкою із опери українской, тобі свідомой. Пісеньки дуже удалися всім нам. Музика дуже пишна. А німці так зрусилися, что бись казав – не німці”¹⁸.

Чому коломиїці не виставили п’єсу І.Котляревського в оригіналі? Ростислав Пилипчук стверджує, що І.Озаркевич і його оточення розуміли, що українському глядачеві в Галичині, недостатньо поінформованому ще тоді щодо єдності всього українського народу, єдності його мови, незважаючи на різницю між її діалектами, важливо було показати не полтавських українців, яких не знали тоді й самі виконавці, а покутських русинів¹⁹. На думку театрального критика Григора Лужницького, таке перенесення дії на покутський ґрунт і використання місцевого фольклору не лише зробило “Наталку Полтавку” рідною п’єсою в Галичині, а й відкрило шлях побутовій п’єсі галицького театру²⁰.

І.Озаркевич також приладив до коломийської сцени “Москаля-чарівника” І.Котляревського (у його обробці вистава називалася “Жовнір-чарівник”; п’єса перенесена на покутський ґрунт – Михайло Чупрун позначений як “газда”, Тетяна фігурує як “Таті Чупруниха”, писар Фінтик названий Федьком Лизуном, солдат Лихой перейменований на жовніра), “Сватання на Гончарівці” (“Сватання, або ж Жених навіжений”) Г.Квітки-Основ’яненка, комедію-оперу “Весіле, або Над цигана Шмагайла нема розумнішого” (переробка української опери Стецька Шерепері (Степана Писаревського), а також п’єсу невідомого автора “Що не поможе наука, то поможе батіг” (Р.Пилипчук вважає, що це друга половина подвійного заголовка Озаркевичової переробки з “Москаля-чарівника” І.Котляревського: “Жовнер-чарівник, або Що не поможе наука, то поможе батіг”)²¹. До репертуару аматорського гуртка входили переважно твори музично-драматичного жанру: драми та комедії зі співами й танцями, твори із життя сільського населення та на сучасні й історичні сюжети.

Перше українське професійне театральне товариство “Руська бесіда” засноване 1861 р. у Львові заходами Ю.Лаврівського на базі гуртка місцевої інтелігенції “Молода Русь” для племкання товариського життя та “скріплення й піднесення національного духа”²². Члени товариства влаштували музично-декламаторські вечори, концерти, вечорниці на відзначення роковин Т.Шевченка, бали. Перші кроки українського театру активно підтримував буковинський композитор Сидір Воробкевич, котрий укладав музику й пісні до окремих драматичних творів²³. Долучився до організації театрального життя товариства Марко Кропивницький, який прибув до Галичини у квітні 1875 р. “Батько українського театру” гастролював у низці населених пунктів Східної Галичини й Північної Буковини. Зокрема, у Снятині М.Кропивницький виступав з успіхом майже впродовж місяця в п’єсах Г.Квітки-Основ’яненка, Т.Шевченка та інших авторів²⁴.

Основою репертуару “Руської бесіди” на той час була народна опера й узагалі вистави зі співом. Як справедливо вважав театральний оглядач, музичний жанр необхідно ставити на перший план, бо “добре виконана народна опера і оперета зможе і повинна в нашому театрі заступити оперету французку і зберегти тим способом не лиш чисто народний характер сцени, але і добрий смак нашої публіки перед зіпсованем поперченими ефектами французких опереток”²⁵.

Майже кожного року цей мистецький заклад здійснював гастролі по населених пунктах Східної Галичини, у тому числі Покуття. У 1884 р. театр поїхав на Коломийщину, щоб ознайомити селян з українськими народними сценічними творами. Декілька вистав були показані в сусідньому Печеніжині, а саме: оперети “Школяр на вандрівці” (М.Вербицького), “Золотий мопс” (Д.Млаки – С.Воробкевича), “Капраль Тимко” (В.Матюка)²⁶. Як свідчать архівні джерела, театр “Руська Бесіда” протягом травня-червня 1895 р. виступав на театральній сцені в Товмачі (Тлумачі), кінця жовтня – початку листопада 1895 р. – Коломії – з такими виставами: “Пташник”, “Ой не ходи, Грицю...”, “Запорожець за Дунаєм”, “Для святої землі” “Синьобородий”, “Вихованець”, “Дон Цезар” тощо²⁷.

У 1905 р. керівники товариства “Руська бесіда” вирішили запросити Миколу Садовського (1856–1933) очолити цей театр. Сучасники справедливо відзначали, що М.Садовський приїхав у Галичину, щоб поставити наш театр на ту висоту, на якій був театр П.Саксаганського на Наддніпрянщині, і зміцнити зв’язок, який “лучить Галицьку Україну з закордонною”²⁸. У ході гастролей трупа М.Садовського перебувала й у покутських містах Городенка й Коломия. У своїх спогадах корифей українського театру високо цинив коломийського глядача: “Трупа з кожним днем все вирівнювалась, набирала ансамблю і почала вже цікавити публіку не тільки з патріотичного боку, але й з артистичного. Коломийське громадянство дуже радо ходило до театру”²⁹.

Гастролюючи в 1908 р., львівський театр представив у Снятині 18 вистав (11 серпня – 8 вересня), Городенці – 9 (10–22 вересня), Коломії – 15 (24 вересня – 18 жовтня), Косові – 10 (25 липня – 9 серпня), Кутах – 11 (8–23 липня); для порівняння, подорожуючи Буковиною, театральна трупа на чернівецькій сцені поставила 36 вистав (1 травня – 8 червня; найбільше серед усіх міст Східної Галичини й Північної Буковини, приміром, у Станиславові лише 7 вистав, 20–31 жовтня), Вижниці – 27 вистав (10 червня – 7 липня)³⁰. У 1911 р. театральна трупа Й.Стадника побувала в одинадцяти містах Східної Галичини й Північної Буковини, з-поміж них у двох покутських містах – Коломії (показано 25 вистав протягом 14 березня – 12 квітня) і Снятині (21 вистава, 30 травня – 25 червня)³¹.

Однак не завжди місцева влада й мистецька аудиторія краю високо цинили роботу львівського театру “Руська бесіда”: чи то за небажання сприймати високий рівень майстерності акторів мистецького закладу, чи через високі розцінки на вистави. У 1908 р. магістрат м. Снятин певний час не дозволяв театральній трупі Й.Стадника (1876–1954) ставити вистави в місті, мотивуючи тим, що мистецький заклад не є зареєстрований керівними органами влади імперії. Тому головний осередок “Руської бесіди” в окремому листі від 27 серпня 1908 р. змушений був роз’яснювати магістрату покутського міста, що трупа Й.Стадника є легітимним мистецьким осередком, сплачує відповідні податки державі та є офіційно підпорядкована матірньому львівському товариству³². 27 березня 1899 р. один з керівників театральної трупи, український і польський актор, драматург Тит Гембіцький (1842–1908) зі Станиславова інформував головний осередок “Руської бесіди” у Львові про те, що коломийська аудиторія не має бажання йти на спектаклі львівського театру, тому що в Коломії “грають як не польські, то руські аматорські представлення”. А тому в ході гастролей доцільно оминати територію Покуття й слід одразу їхати на Тернопільщину (Чортків, Борщів, Заліщики) і Буковину (Серет, Радовець). Лише одне покутське місто Городенка забажало прослухати репертуар театральної трупи “Руської бесіди”³³.

Тогочасна покутська преса розкритикувала діяльність трупи Й.Стадника (директор театру з 1906 до 1913 рр.), яка, приїхавши до Коломії в 1912 р., представляла вистави передусім для містян єврейської й польської національностей. На перше місце ставилася не якість актор-

ської майстерності, а виступала комерційна складова заробітку львівського театру. “Руську бесіду” було названо “ремісничим підприємством, обчисленим виключно на зиск”³⁴.

Попри те, що на початку ХХ ст. керівництво “Руської бесіди” приймало критику на свій бік, усе ж бачились інші загрози розвою театрального життя краю. Перед мистецьким закладом напередодні нового театального сезону 1912 року стояли нові виклики часу: зростання кількості кінотеатрів, що стали конкурентоспроможними щодо театру; брак залів, перелаштованих на показ кінофільмів; загальна дорожнеча цін; перешкоди з боку громадського активу польської національності; збільшення організаційних внесків акторів театру³⁵. Варто зауважити, що напередодні Першої світової війни переобрали директора театру, ним став Роман Сирецький, який уживав заходів, щоб піднести рівень сценічної трупи на вищий щабель її розвитку.

У 1911–1914 рр. у Коломиї діяв аматорський Театр ім. І.Котляревського, активними учасниками якого були актори, що пізніше перейшли до Театру ім. І.Тобілевича, осередком якого в роки національно-визвольних змагань західних українців 1918–1919 рр. залишалося головне покутське місто³⁶. Аматори виступали з успіхом також у Городенці, Гвіздці, Отинії та інших населених пунктах Покуття³⁷.

Пробудження національної свідомості галицьких українців у другій половині ХІХ ст. спричинило потребу творення культурних осередків, так званих хат-читалень, – своєрідних народноосвітніх центрів³⁸. У сільського населення Галичини, зокрема й Покуття, не було таких сприятливих умов для творення театального та музично-хорового мистецтва. Та попри всі негаразди по містах і селах почали активно організовуватися читальні, літературно-драматичні гуртки, оркестри й ансамблі. Закладення читалень на Покутті не без допомоги радикальних діячів у 1880–1890-х рр. активізували культурне зростання працьовитих людей села. Корчми, у яких знаходили “розраду” переважно чоловіки, змінювали на читальні й школи.

Восени 1879 р. у Коломиї було створено “Перше літературно-драматичне товариство імені Г.Квітки-Основ’яненка”. Організатором і керівником цього товариства був колишній актор театру “Руської бесіди”, драматург І.Трембицький, який сам ставив усі вистави. Улітку 1880 р. товариство опублікувало свій статут, за яким, зокрема, зобов’язувалося давати вистави не менше одного разу на місяць. Першою п’єсою літературно-драматичного гуртка була “Наталка Полтавка”³⁹. Гру коломиїських аматорів на рівні професійного театру відзначило “Діло” у рецензії на виставу “Верховинці” Ю.Коженювського⁴⁰.

Протягом 1880 р. було показано близько дванадцяти вистав. Серед них “Ольга” А.Яблоновського, “Маруся” за повістю Г.Квітки-Основ’яненка, “Бондарівна” Ф.Заревича, “На св. Андрея” І.Трембицького, “Сватання на вечорницях” А.Янковського та інші одноактні комедії й водевілі, значною мірою переробки з німецької й французької літератури, запозичені з репертуару театру товариства “Руська бесіда” і польських мандрівних труп.

Виявивши великий інтерес до діяльності літературно-драматичного товариства в Коломиї на початку його існування, галицька преса в наступні роки перестає інформувати про ці аматорські вистави, згадки про них трапляються рідко. Отже, якою була лінія розвитку цього гуртка, судити важко. Відомо, що існував він до початку ХХ ст. Не збереглися прізвиська його акторів-аматорів, але, на думку Г.Лужницького, то були насамперед колишні актори-професіонали, які залюбки осідали на постійне проживання в Коломиї⁴¹.

У тогочасній покутській пресі неодноразово ставилося питання про організацію театральних аматорських гуртків у селах краю. Невідомий дописувач коломиїської газети “Поступ”, прізвиське якого ховається під криптонімом “Фр.” (припускаємо, що Іван Франко), відзначав, що театральне мистецтво піднімає інтелектуальний рівень населення. Українське селянство Покуття слід заохочувати до створення театральних гуртків, адже “я мав нагоду бачити нераз наших селян в театрі і переконатися, з яким скупленем духа вони прислухувалися до штуці, я знаю бідні сільські служниці, що послідній сотик давали і дають на театр, я бачив вже і аматорські селянські театри і видів, як радо, та охотно і з яким замилованем училися селяни своїх штук, та відгравали навіть перед інтелігентною публікою...”⁴².

Відкриття, кращий розвій читалень як центрів культурно-мистецького життя села приурочували пам’ятним датам історії України, Галичини; фундаторами їх були переважно місцеві

греко-католицькі священники, учителі. Так, постановкою “Наталки Полтавки” (23 травня 1880 р.) жителі громади с. Вербіж Коломийського повіту відзначили річницю скасування панщини в 1848 р. Для участі у виставі з Коломиї прибув міський оркестр під керівництвом диригента Книпля, який виконував в основному твори народної музики. У цьому селі були також показані народна драма Теодора (Федора) Заревича зі співами й танцями “Бондарівна” і народна оперета Янковського “Українці”. Урочисте театральне дійство завершилося успішно, адже невідомий дописувач газети “Діло”, безпосередній учасник свята, ховаючись під криптонімом “Г.”, так резюмував: “Гостей було більше ніж по причині неперестанності погоди надітися можна було; – на представлення театральне всі білети розпродано”⁴³. Пам’ятним для жителів с. Се-рафинці Городенківського повіту було свято з нагоди відміни панщини 1848 р. Його організували члени новоствореної читальні 3 травня 1882 р. Оркестр проходив усіма вулицями села, скликаючи людей до церкви, а ввечері грав на майдані. Цей оркестр славився на все довкілля й свої твори виконував з нот. Люди масово ставали членами читальні й висловлювали бажання, щоб такі вечорниці відбувалися якнайчастіше. Оркестр виконував коломийки, буковинську думку (дойну) та інші народні мелодії, а хор – “Дай нам, Боже, добрий час”, “Щастя нам, Боже”, “Мир вам, браття”, “Народний гімн” (у супроводі оркестру)⁴⁴. Аматорський гурт у Кутах зробив приємність своїм односельчанам, поставивши 26 листопада 1882 р. відомий твір “Наталка Полтавка” І.Котляревського. Незвичайним було й те, що частину провідних ролей цієї опери виконували поляки, які “дуже плавно і чисто висловлювалися по руски”⁴⁵. У 1885 р. дві нові читальні в Ковалівці й Стопчатові Коломийського повіту були відкриті о. деканом Грабовичем і М.Ковцуняком. Свято із цього приводу супроводжували місцеві музики співами й танцями, а також співак із с. Мишин Коломийського повіту, “котрий то свої, то з книжок пісні про науку та тверезість переспівав”⁴⁶.

У 1882 р. у Тисмениці з ініціативи керівників просвітянського гуртка була відкрита читальня “Руської бесіди”. Із цієї нагоди, як повідомляв дописувач М.Кропивницький у часописі “Батьківщина” від 2 серпня 1882 р., “дня 23 липня відбувся у нас в руській читальні вечорок музикально декляматорський. Міщани зібрались у двох кімнатах, а межі ними і дівчата міщанські. Крім того, майже вся інтелігенція з красним паном (бургомістром. – А.К.) прийшли також побачити, що то в руській читальні буде... Наступила часть музикально декляматорська. Відспівано кількат пісеньок патріотичних з нот (хоровий спів. – А.К.) під проводом о. Мотюка. Відспівано в супроводі оркестри – “Щастя нам, Боже”, “Там річенька долиною” та інші. В інтервальках деклямовано “Рекрутку”, “Саву” і інші”⁴⁷. Особливо успішним був вечір 1889 р., на якому прибулий зі Станиславова Є.Желехівський розповів про поему Т.Шевченка “Неофіти”, а місцева молодь виконала твори українських композиторів у складі дуету, терцету, хору й оркестру. Влаштуванням цього вечора й підготовкою співаків займався місцевий священник Василь Мотюк. Організований при читальні хор складався із 16 співаків. Його керівник Я.Гриньовський (богослов четвертого року навчання у Відні) був знаний як добрий співак і диригент, до того ж – щирий патріот. Складна програма виконаних творів на одному з концертів (“Гуляли” О.Нижанківського, “Хор норманів” А.Вахнянина, “Закувала та сива зозуля” П.Ніщинського) свідчить про високий виконавський рівень хору⁴⁸.

Великою популярністю на Покутті користувався вчитель музики й керівник хору с. Балінці Коломийського повіту (нині – село Снятинського району Івано-Франківської обл.) Василь Барнич, батько відомого українського композитора Ярослава, автора славнозвісної пісні “Гуцулка Ксеня”. На концерти на честь Т.Шевченка та в дні національних свят з’їжджалося багато гостей з Коломиї й навколишніх сіл. У лютому 1899 р. тут була представлена ораторія в чотирьох діях “Вифлеємська ніч” (І.Луцика – М.Копка). Супроводжував виставу оркестр із Гвіздця. Особливо відзначилися грою та співом учень промислової школи з Коломиї Ляшук (у ролі пастушка) і Каралаш (у ролі Ірода). Хорами диригував сам В.Барнич. Вистава ораторії, хор й оркестр, за словами дописувача, “випали знаменито”⁴⁹.

Щороку давала про себе знати вечорами й концертами читальня в с. Карлів Снятинського повіту (заснована 1884 р.). Місцевий хор під управою о. Іларіона Курп’яка брав участь у

всіх святкових заходах⁵⁰. У 1885 р. уперше в Снятині заходами місцевого аматорського театру пройшла вистава “Знімчений Юрко”⁵¹.

Подекуди місцева влада, переважно представлена поляками, перешкоджала в організації аматорських вистав українськими селянами. Зокрема, староство Снятинського повіту відмовило в представленні вистави “Сватання на Гончарівці”, яке мало відбутися 24 серпня 1890 р. у с. Будилів⁵².

Аналізуючи становище українського театру в Східній Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., І.Франко зазначав, що “... народ наш дійшов уже до того ступеня розвитку, що почуває потребу театру; доказом цього є аматорські вистави театральні по сільських і містечкових читальнях”. Основним недоліком репертуару галицьких театрів на той час було те, що для них не вистачало повноцінних сценічних творів галицьких драматургів. Це глибоко хвилювало прогресивну громадськість. Так, І.Франко писав, що репертуар і професійного, і аматорського театру “... не відповідав вимогам показу нашого життя таким, яке воно є”⁵³.

Одне із чільних місць у мистецькому житті того часу займала хорова музика. Світське хорове виконавство набирало все більш широкого розвитку, чому сприяло, зокрема, створення співацьких товариств “Боян”, що стали не тільки об’єднанням музичних сил Східної Галичини, а одночасно й осередками національно-культурного відродження⁵⁴. За прикладом заснованого в 1891 р. львівського, “Бояни” були створені в багатьох західноукраїнських містах, зокрема, і у двох покутських – Коломиї (1893) і Снятині (1901).

Ж.Зваричук стверджує, що співацькі товариства “Боян” були першими хоровими колективами, де музичне виконавство набирало більше професійних, а не аматорських форм. Вони були також осередками національного відродження, пропагували рідну народну пісню, пробуджували до творчості галицьких композиторів, популяризували їхні твори⁵⁵. На думку М.Черепанина, завдяки мережі діяльності цього товариства, найкращі твори національної пісенності, скарби української музики стали доступними найширшому середовищу громадськості краю. Спів “Боянів” спричинив появу нових українських талантів. Під опікою цих товариств закладалися основи для плекання української інструментальної музики⁵⁶.

Товариство “Боян” м. Коломия було організоване композитором Д.Січинським під час його кількомісячного перебування в покутському місті. Хоча днем офіційного заснування вважається 13 грудня 1895 р., достовірно, що саме Д.Січинський ще в 1893 р. дав життя цьому співацькому товариству. Газета “Діло” із цього приводу писала: “Радо вітаємо се нове руске товариство, в надії, що оно рідною піснею може згромадити розбиту на атоми руску інтелігенцію, затерти всякі личні справи та пробудити сплячих і неохочих до спільного діла”⁵⁷. Серед фундаторів товариства також були П.Ільницький, А.Недільська, А.Кульчицька, Т.Заячківський. Першим диригентом “Коломийського Бояна” був о. Теодозій Курп’як, який працював з колективом більше 10 років. У споминах за 1907 р. професор М.Рибчак писав: “Гарний розвій та широку діяльність завдячує товариство головному своєму диригенту о. Теодозію Курп’якові, що від основання аж до цього року трудився невпевно окола добра та розвитку товариства”⁵⁸. Наприкінці ХІХ ст. хоровий осередок становив 52 члени, з них 34 дійсних і 16 допоміжних⁵⁹.

Колектив, починаючи з 1896 р., бере участь у шевченківських концертах, музично-театралізованих дійствах, влаштованих у Коломиї, Печеніжині та Городенці. “Побіч цього уряджує прогульки, аматорські представлення, Маланчин вечір, а в кожному святі чи то народнім, чи то місцевім бере живу участь”⁶⁰. За його прикладом почали утворюватися хори по містечках і селах Коломийського повіту: міщанський – у Печеніжині та селянські – у Балинцях під проводом учителя музики В.Барнича, Ковалівці – під керівництвом Ю.Чукура. Організовано хори в Турці – 1890 р., Нижньому Березові – 1907 р., Воскресінцях – 1912 р., Стопчатові, Мишині, Космачі⁶¹.

Перший самостійний концерт “Коломийського Бояна” відбувся 10 березня 1897 р. і, на думку музичних критиків, виявився вдалим. Чоловічий і жіночий хори виконали твори Д.Січинського, О.Нижанківського, Ф.Колесси, М.Лисенка. 8 червня того ж року місцевий хоровий осередок влаштував вечір пам’яті Т.Шевченка за участю інших українських товариств Коломиї та драматичної артистки із Чернівців Філомени Лопатинської. Хори “Бояна” під керівництвом Т.Курп’яка виконали “В’язанку з народних пісень” Д.Січинського, обробки народних пісень

М.Лисенка, “Третю в’язанку з народних пісень” М.Кумановського, “Ой ішли наші запорожці” А.Вахнянина, “Закувала та сива зозуля” П.Ніщинського⁶².

Схвальні відгуки мала вокальна частина вистави літературно-драматичного товариства на Маланчин вечір (1901), де “Коломийський Боян” виконав хоровий твір Й.Кишакевича “Катерина” (сл. Т.Шевченка), а також різдвяні щедрівки. “І справді, – зазначав голова літературно-драматичного об’єднання Ю.Носальський, – се співацьке товариство, завдяки неутомимому трудови о. З.Кириловича, розвивався прехорошо і приносить честь рускій пісні і рускому імени. Слава єму!”⁶³

Незабутньою була участь 23 червня 1898 р. “Коломийського Бояна” у концерті Соломії Крушельницької, яка вперше виступила на Покутті. Для “Бояна” було великою честю виступати на одній сцені з прославленою артисткою й вручати їй лавровий вінок. На традиційній вечірці, улаштованій на честь С.Крушельницької, продовжувався імпровізований концерт “Бояна” та інших колективів⁶⁴.

На думку Наталії Толошняк, діяльність мистецького осередку музично-хорового товариства “Боян” у Коломії була різноманітною: його члени вели інтенсивну діяльність у сфері музичної освіти, пропаганди української музики, знайомили громадськість міста зі світовими шедеврами музичного мистецтва, залучали до хорового співу широкі верстви населення, організовували хори в селах Коломийщини, проводили різноманітні благодійні заходи, організовували ювілейні концерти, присвячені діяльності провідних діячів українського мистецтва й літератури⁶⁵.

У м. Снятин частина українських співаків, які раніше були членами польського Музичного товариства й хору “Сокола”, заснували своє окреме товариство наприкінці 1901 р. На підвалинах його створення були Ф.Огоновський (голова), І.Сімович (заступник голови), Є.Шепарович (диригент). З першого ж року існування хор зайнявся організацією концертної діяльності, музично-драматичних вечорів: “Прибули нові і визначні сили і відразу станув величавий хор, що не повстидав би ся і великого міста (до 80 членів)”⁶⁶.

Дев’ятого березня 1902 р. “Снятинський Боян” дав свій перший концерт, до програми якого ввійшли твори Д.Бортнянського, С.Гулака-Артемовського, хорові твори польських композиторів⁶⁷. Вокально-драматичний вечір місцевий хоровий осередок влаштував 3 липня 1902 р. за участю відомої співачки-аматорки О.Проскурницької й піаніста М.Лукаsevича. Музичний критик висловив жаль, “що Проскурницька свій безперечно великий талант музичний і свій прекрасний голос не образує в консерваторії”⁶⁸. Ю.Брик проспівав твори М.Лисенка “Ой, Дніпре” і А.Вахнянина “Помарніла наша доля”. Хор “Бояна” виступав як у Снятині, так і по цілому Покуттю; відвідав також Буковину, де 19 грудня 1902 р. у Вашківцях узяв участь у святкуванні на честь Ю.Федьковича⁶⁹.

У 1885 р. у Коломії відкрито філію польської Музичної консерваторії ім. С.Монюшка, заснована Музичним товариством ім. Станіслава Монюшка в Станиславові, а також музичну школу при ній. Зауважимо, що консерваторія тривалий час залишалася єдиним на Прикарпатті вищим навчальним закладом, що давав змогу опанувати музичні дисципліни на високому професійному рівні. Цей музичний заклад, як і його філіал у Коломії, підготував велику кількість фахівців різних національностей, які працювали також і на Покутті⁷⁰.

Серед відомих тогочасних українських композиторів вирізнявся музикознавчою діяльністю уродженець Покуття Порфирій Бажанський (1836–1920). Відомий греко-католицький священик, композитор-аматор, фольклорист народився в с. Белелуя Снятинського повіту, є автором коломийок для симфонічного оркестру, ряду музично-драматичних творів: “Параня”, “Олеся”, “Олекса Довбуш”, “Весілля міщанське” та ін. Найвідомішим його твором вважається українська опера “Марійка, татарська бранка з XVI віку (з Покуття)” (1890). Опера відзначається тим, що її лібрето ґрунтується на старій поетичній народній ритміці Покуття, супроводжується оркестровою музикою й містить окремі мелодії. Дуети, хори написані в народному дусі. Оригінальним тут є молитва полонених, молитва татар і татарський хор⁷¹. У своїх історично-теоретичних нарисах П.Бажанський виступав за використання українськими композиторами народної музики. Ініціюючи збір музичного фольклору краю, він віддзеркалював у творчій спадщині регіональну своєрідність і національну самобутність галицького українства в другій

половині XIX ст. Його практичні зусилля зосереджувалися на проблемі фіксації малодослідженої складової фольклорної семантики – мелодико-інтонаційного компонента. Фольклорист-аматор упорядкував збірку фольклорних зразків “Русько-народні галицькі мелодії”. Не претендуючи на фахову бездоганність, збірка ілюструє музично-етнографічне аматорство в Галичині кінця XIX ст. На думку Н.Кушлик, аматор-фольклорист П.Бажанський доклав помітну частку зусиль, аби проблема національно-культурної духовної ідентифікації вирішувалася шляхом успадкування традицій народнопісенної творчості українців-галичан⁷².

Знаковою подією для Коломиї, як і всього Покуття, став приїзд у грудні 1903 р. найвідомішого українського композитора Миколи Лисенка, який відбувся в рамках тріумфального турне по Галичині й Буковині з нагоди 35-ліття його творчої діяльності. Очевидець подій згадував: “Коломияни вітали його велично. 16 грудня 1903 р. увечері став рух на пероні станції. Святково прибрана громада містян з великим хвилюванням очікувала дорогого гостя. На пероні був виставлений довбезний шпалер із січовиків та гімназистів. З приїздом потягу члени комітету вивели з вагону достойного гостя... Під команду кошового печеніжинської Січі В.Мацька всі Січі віддають українському музичному кобзареві перший поклін, стоголосе “Слава!”, а хористи “Коломийського Бояна” та гімназисти відспівали «Многая літа»⁷³. На честь знаменитого гостя пролунав гімн “Ще не вмерла Україна”: “Се гомоніла великанська пісня побіди культурного поступу Українців, що йдуть безвпинно вперед, незломимою лявою й вмінють пошанувати тих, що наділені божеською іскрою талану, стоять на чолі народа...”⁷⁴. Серед музичних колективів виступали: аматорський хор під керівництвом В.Барнича із с. Балинці Коломийського повіту, музично-хорове товариство “Коломийський Боян”, хористи пожежно-гімнастичного товариства “Січ”. М.Лисенко у відповідь на всі привітання виступав із виконанням своїх творів – “Пливе човен”, “Гей, не здивуйте”, “Максим Залізник”: “Із кожного такту мож було бачити, що се грає той, в якому горить іскра божа”⁷⁵. Цікаво, що наступною зупинкою вшанування музичної творчості композитора стали Чернівці. Проте в дорозі залізничним потягом до буковинського міста корифея української класичної музики тричі зупиняли громади покутських містечок і довколишніх сіл – Матіївців, Заболотова й Снятина: “Їзда Лисенка через Покуте се був один тріумфальний похід, де лиш зупинював ся довше поїзд витали його на двірцях (залізничних станціях. – А.К.) земляки хлібом та солею... Оттак то величаво клонило ся Покуте до стіп достойного Ювілята, даючи доказ, що у него є розуміне краси, глибоке почуте для пісні а заразом радійочи, що між нашим народом є такі люди, яким за їх талан та працю і – слід поклонити ся”⁷⁶.

Незважаючи на лихоліття Першої світової (1914–1918) і українсько-польської (1918–1919) воєн у більшості населених пунктів Галичини не припинялося культурно-мистецьке життя українців. На Покутті головним його осередком залишалася Коломия. Аналізуючи місце й роль мистецького активу українства краю, громадсько-культурний діяч Іван Чупрей підкреслював, що “війна примусила заскорозлі мозки до гімнастики, до думання. І наша інтелігенція зачинає пізнавати, що робота, з якої нікому користи, не є властивою роботою. І тому вона кинулася до справдішньої роботи”⁷⁷.

Тогочасна коломийська преса засвідчує, що в головному місті Покуття 24 листопада 1918 р. на базі “Українського драматичного кружка”, зорганізованого взимку 1916 р., заснований Український народний театр імені І.Тобілевича з трьома секціями – театральною, співацькою й видавничою. Головою театру обрано Йосифа Чайківського. Стверджувалося, що членами театрального товариства можуть бути представники української народності, які “цікавлять ся й є прихильні розвиткови нашого театрального мистецтва”, а сам театр має “згуртувати у своєму нутрі всі інтелігентні сили, яким драматичне мистецтво миле й дороге”⁷⁸.

Однак, переглядаючи сучасні дослідження з театрального життя Галичини, переконаємося, що звістки коломийських часописів не відповідають дійсності стосовно дати заснування й першого місця перебування Українського народного театру імені І.Тобілевича. Здійснивши евристичний аналіз, дослідники І.Полякова й І.Дейчаківська стверджують, що Український народний театр імені І.Тобілевича був заснований у 1911 р. у Станиславові. Протягом 1911–1914 рр. театр показав понад 50 вистав. У вирі воєнних лихоліть Першої світової війни він призупинив свою діяльність. І лише наступний, другий, період діяльності мистецького закладу пов’я-

заний з Коломиєю й охоплює 1918–1920 рр. Третій період існування театру припадає на 1921–1927 рр., він знаходиться в м. Станиславів. Останній етап – 1927–1938 рр. – театр поперемінно перебуває в Станиславові й Коломиї – це час найвищого розквіту мистецького закладу⁷⁹.

На місцевій сцені першою виставою мав стати “Невольник” Марка Кропивницького⁸⁰. Керівний осередок коломийського театру планував запросити для роботи відомих артисток львівського театру “Української бесіди” Осиповичеву і Юрчакову. У грудні 1918 р. глядачі насолоджувалися переглядом вистав і декламацій “Наталка Полтавка”, “Мартин Боруля”, “Бувацьщина”, “На перші гулі”, “Козак-Невмірака”, “Чумаки”, “Невольник”, а із січня 1919 р. – “Чумаки”, “Нещасливе кохання”, “Ой не ходи, Грицю, та на вечорниці...”, “На сіножаті”⁸¹. Серед наступних вистав на сцену вийшли “Сватання на Гончарівці”, “Одруження”, “Панна Мара”, “Розумний і дурень”, “Хмара”, “Тато на заручинах”, “Артист”, “Жартівниця”, “На сіножаті”, “Соколики”, “На перші гулі”⁸². У пресі особливо жваво обговорювалася постановка вистави “Наталка Полтавка”, де неперевершено зіграла акторка львівського театру П.Осиповичева (Терпелиха), молоді місцеві аматори Ф.Молодіївна (Н.Полтавка), О.Карашкевич (возний), І.Михалевський (виборний), Т.Пйотровський (Петро), Ю.Гринюк (Микола). Високо відзначалася гра місцевого оркестру на чолі з Д.Николишиним⁸³. Відомий громадський діяч Покуття Іван Чупрей відзначив, що за рівнем акторської майстерності народний театр імені Івана Тобілевича наближається до львівського театру “Руської бесіди” під орудою Миколи Садовського⁸⁴.

В одному з дописів “Покутського Вістника” детально показано не тільки гру акторів у виставі “Розладде” (“Розладдя”) Д.Николишина, але й сценарій театрального дійства⁸⁵. Цікаво, що цей спектакль у роки лихоліть Першої світової війни на драматичному конкурсі Крайового Відділу Українських січових стрільців був удостоєний третьої премії⁸⁶, ця п’єса з успіхом виставлялася кілька років на сцені найвідомішого західноукраїнського театру “Українська бесіда”, про що свідчить рецензент газети “Діло”: “Щойно кілька останніх тижнів почали показувати (після прем’єри “Розладдя”. – А.К.), що театр починає вступати на дорогу, яка трохи більше відповідає артистичним вимогам”. На жаль, самого тексту драми Д.Николишина сьогодні не збереглося. На думку івано-франківського літературознавця Степана Хороба, літературна першооснова вистави “усусів” була загублена (або й знищена) ще в складних умовах воєнного лихоліття⁸⁷.

До речі, Дмитро Николишин (1894–1968) – відомий український письменник, перекладач, літературознавець, педагог⁸⁸ – опублікував у часописі “Покутський Вістник” розлогу статтю “Народний Театр ім. Тобілевича”⁸⁹. Автор статті відзначає, що на підвалинах створення коломийського театру стояли перші директори мистецького гуртка Леонтович і Карашкевич, а також Пйотровський і Михалевський. На відміну від “Українського драматичного кружка” (1916), зорганізованого на самодіяльних засадах, “Народний Театр ім. Тобілевича” має статут. Згідно із цим установчим документом, його членом може бути будь-яка інтелігентна людина, яка при вступі заплатить дві австрійські корони, надалі щомісячно вноситиме по одній короні. Дмитро Николишин детально охарактеризував основи діяльності коломийського театру, виокремивши його чотири секції. Члени театральної (“виставової”) секції повинні займатися сценічною справою; формуючи групу з артистів (акторів), співаків і “музиків”, вони спільно творять “артистичну горстку”. Представники другої, літературно-наукової, секції зобов’язані вивчати драматичну літературу, готувати акторів до сценічної діяльності, – “одним словом: її завдання (секції. – А.К.) є перетворити шаблянового манекіна у свідомого своєї сили мистця, що на сцені живе і творить глибоко передумані типи по інтенціям автора твору”. Учасники музично-вокальної секції відають музикою й співом, зорганізовують оркестр і хори для вистав, самостійно плекають пісню й музику для концертів, вечорниць тощо. Щодо останньої, видавничої, секції, то вона, у разі нагальної потреби, може бути впроваджена в життя, оскільки доцільно видавати оригінальні твори зі сфери драматичного мистецтва, вокальної або музичної творчості. Задля успішної діяльності цієї секції товариство має заснувати спеціальну бібліотеку⁹⁰.

Першими результатами роботи літературно-наукової секції під проводом знавця драматичного мистецтва професор М.Роздольського стала підготовка лекцій-відчитів з теорії й історії української драми. У видавничій секції наприкінці січня 1919 р. виринула думка видавання

театрального літературного квартальника. Члени музично-вокальної секції готувалися до концертів на честь Т.Шевченка, І.Франка й М.Лисенка⁹¹.

Невідомий публіцист, що заховався під псевдонімом А.Степовий, був переконаний, що “театр стає душею громадянства і в глухонімій заплісній горі вливає якусь живу і молоду думку”. Коломийські театри зверталися до творчих здібностей інтелігенції, тих, “які почувають у собі артистичну жилку і можуть з успіхом працювати для рідного мистецтва”⁹². Стверджуючи необхідність зміни ставлення суспільства до ролі театру в перехідний військовий час, Дмитро Николишин пояснював, що “розколихане море всенародніх страстей починає поводи стихати. Старі вартости повалилися, нові займають їх місце”⁹³.

У цей період театр здійснює свої перші гастролі. 8 січня 1919 р. їде до столиці ЗУНР м. Станіславів (нині – м. Івано-Франківськ) і в залі товариства ім. С.Моношук з успіхом дає свою першу виставу – драму “Степовий гість” Б.Грінченка. Діяльність Українського народного театру імені І.Тобілевича високо оцінюється в тогочасній станіславській пресі. Зокрема, у часописі “Нове Життя” друкується такий відгук: “Від початку грудня 1918 р. грають на сцені “Народного Театру ім. Тобілевича” в Коломиї отсі відомі артисти кращих українських театрів п.п. Осиповичева, Юрчакова, Балевиц і Балевицева. Театр грає добре і з гарними успіхами”⁹⁴.

Вищезгаданий літературно-мистецький критик А.Степовий серед недоліків діяльності Українського народного театру імені І.Тобілевича виокремив такі: невідповідний для проведення вистав театральний зал, нестача декорацій і костюмів, відсутність грошової допомоги з боку місцевої української влади – “се факт, який на самосвідомість місцевої влади кидає тінь”⁹⁵. Однак уже в наступному номері “Покутського Вістника” керівники коломийського театру Й.Чайківський і Д.Николишин спростували буцімто неправдиву інформацію стосовно недофінансування й прикрого матеріально-технічного стану мистецького закладу. За словами дописувачів, місцева цивільна й військова влада надала допомогу в розмірі 500 корон, а також зробила все можливе задля того, щоб у розпорядженні театру був ще один зал товариства “Каса Ощадності”⁹⁶.

Життя Українського народного театру імені І.Тобілевича не обмежувалося тільки виставами. У залі коломийського театру проводилися не лише театралізовані заходи, а й різноманітні концерти художньо-самодіяльних колективів, які з’їжджалися з усього Покуття й суміжних територій. Так, 15–16 березня 1919 р. з нагоди 58-х роковин смерті Тараса Шевченка на сцені виступили представники культурно-мистецької громади м. Косів. Усі кошти з проданих квитків з мистецького заходу мали надійти на встановлення й благоустрій пам’ятника Т.Шевченка й однойменної площі в Косові⁹⁷. У квітні 1919 р. у залі театру виступала відома українська артистка з Наддніпрянщини Марія Шекун-Коломийченко⁹⁸.

Підсумовуючи другий етап діяльності Українського народного театру імені І.Тобілевича (1918–1920), І.Полякова й І.Дейчаківська відзначають, що діяльність цього мистецького закладу “не була систематичною і послідовною. Це пояснюється складними умовами післявоєнного лихоліття на Галичині”⁹⁹. Проте зауважимо, що Покуття періоду становлення української державності й національно-визвольних змагань 1918–1919 рр. усе ж знаходилося у вирі воєнних лихоліть українсько-польської війни (листопад 1918 р. – липень 1919 р.), румунської (травень–серпень 1919 р.) і польської (з вересня 1919 р.) окупації краю, а тому й у доволі непростих умовах функціонував коломийський театр. Погоджуємося з міркуванням авторів, що окремі вистави, продовжуючи кращі традиції, започатковані в перші роки існування театру (станіславівський період 1911–1914 рр.), були представлені на досить високому рівні¹⁰⁰.

Театрально-мистецькі гуртки діяли й в інших містах і містечках Покуття. Зокрема, “аматорський кружок” м. Городенка на 16 березня 1919 р. відіграв комедію М.Старицького “Перехитрили”¹⁰¹. Подібний аматорський гурток і хор функціонували при читальні товариства “Просвіта” с. Чернелиця Городенківського повіту¹⁰². У Снятині існувала “аматорсько-забавова” секція при місцевій філії товариства “Просвіта”¹⁰³. Активно працював місцевий український театр у Косові, директором якого був відомий прозаїк, поет, драматург, видавець, фотограф Микола Угрин-Безгрішний (1883–1960). Кожного тижня на сцені виходили вистави “Зразковий муж” О.Стадника, “Медвідь” і “Освідчини” А.Чехова, “Назар Стодоля” Т.Шевченка, “Сватання на Гончарівці” Г.Квітки-Основ’яненка¹⁰⁴.

З гастрольями на території ЗО УНР перебували театр М.Садовського, Республіканська капела О.Кошиця, ряд інших колективів з Наддніпрянщини. У найбільшому місті Покуття наприкінці березня 1919 р. гастрюлював “Український чернівецький театр” Михайла Онуфрак, який виніс на суд коломиян низку вистав й оперних постановок “Воскресення”, “Вій”, “Чортиця”, “Циганка Аза”, “Перевертень”, “Про що тирса шелестіла”, “Запорожець за Дунаєм”, “Катерина”, “Паливода”¹⁰⁵. На думку глядацької аудиторії, вистава “Воскресення” показала непогані успіхи буковинського театру, і коломияни бажали “побачити ще раз згадану виставу, а також інші постанови черновицьких театралів”. Місцева громада висловила подяку директорові театру за те, що “оживив гостюванням своєї трупи глухе покутське місто”¹⁰⁶.

Така нагода трапилася в травні, коли чернівецький театр ознайомив коломиян з виставою “Запорожець за Дунаєм”, оперою Миколи Аркаса “Катерина” і комедією Івана Тобілевича “Паливода”¹⁰⁷. Поціновувачі, відзначаючи добру гру театру, підкреслювали, що спів і хори були затихлі й нерішучі¹⁰⁸.

До речі, на зорі національно-визвольних змагань західних українців цей театр спочатку діяв у Чернівцях, а потім з успіхом об’їхав усю Буковину. Проте захоплення румунськими військами в листопаді 1918 р. сусіднього до Покуття історико-географічного регіону поставило театр у безнадійне становище, бо румунська влада заборонила ставити вистави українською мовою. Театральна трупа змушена була переїхати до столиці ЗУНР м. Станіславів, де організовано “Український Чернівецький театр”. Акторам театру дали дозвіл виїхати до Галичини за умови, що вони більше не повернуться на Буковину. У цьому театрі виступали відомі актори Л.Новіна-Розлуцький, Ф.Лопатинська, К.Пилипенко, О.Польовий та інші. У травні 1919 р. він об’єднався з театром Й.Стадника в Державний театр ЗУНР під проводом Й.Стадника. Та через окупацію краю польськими військами діяв недовго¹⁰⁹.

У роки національно-визвольних змагань західних українців 1918–1919 рр. у Коломії спробували відновити діяльність музично-хорового товариства “Боян”. У лютому 1919 р. відбулися перші повоєнні збори й репетиція хорового колективу. Але українсько-польська війна й окупація румунськими військами Покуття в травні 1919 р. перешкодили відродженню товариства¹¹⁰.

На Покутті активно діяли українські молодіжні культурологічні товариства, які цікавилися культурно-мистецькими проблемами краю. Вирізнявся своєю діяльністю коломиїський осередок товариства “Молода Громада”. Регулярно збираючись, молоді люди виступали з національно-патріотичними рефератами (“Наша інтелігенція – а сучасний момент” О.Ясінського; “Національна та інтернаціональна ідея Є.Глушкевича”), організовували мистецько-виховні заходи, розглядали на засіданнях наболілі буденні культурно-освітні питання краю¹¹¹. Стараннями товариства 30 березня 1919 р. у приміщенні “Каси ощадності” за допомогою військового оркестру відбулося “Шевченкове свято для козаків-стрільців, робітників і селян”. Присутні глядачі переглянули фрагмент опери Миколи Бобикевича “Страсний четвер”, декламації Омеляна Карашкевича та спів мішаного хору під орудою Гната Колцуняка. Невідомий дописувач місцевої газети “Новини” резюмував: “... таких свят здалося більше, бо й заслужених людей в нас чимало, яких теж не годиться забувати”¹¹².

Серед проблем і недоліків діяльності цього молодіжного товариства А.Дутчак виокремив такі: невелика як для Коломії кількість учасників товариства (70 чоловік); тісне приміщення будинку Народного дому, де збираються члени “Молодої Громади”; пасивність учениць жіночої семінарії Українського Педагогічного Товариства, які теж мали б брати участь в обговоренні складних культурно-освітніх питань краю. Однак автор допису до часопису “Покутський Вістник” надіється, що робота цього молодіжного колективу буде корисною й ефективною для українства Покуття: “Влиймо отже як найбільше життя в наше товариство, даймо змогу злитись в оден гурт, внесімо між себе сердечність і щирість, а причинимось до святого діла – будови Вітчизни”¹¹³. Варто додати, що в цей час також доволі активно діяв станіславівський осередок “Молодої Громади”¹¹⁴.

Отож одними з елементів піднесення мистецького життя населення Покуття в контексті українського національного відродження Східної Галичини стали становлення й розвиток національного театру. Тогочасні українські митці розуміли, що театр як пристановище драма-

тичного мистецтва, музики й пісні зможе піднести духовне життя народу. Відрадом є той факт, що перший аматорський гурток був заснований на Покутті в ході розгортання революції “весни народів” 1848–1849 рр.

Новий виток зростання культурно-просвітницької діяльності на ниві музичного й театрального мистецтва здійснило перше українське професійне театральне товариство “Руська бесіда” (“Українська бесіда”), гастролюючи територією Східної Галичини та Північної Буковини. Протягом 1880-х рр. й аж до початку Першої світової війни різноманітні театральні трупи товариства неодноразово виступали на сценах міст і сіл Покуття. Хоч виступи театру мали переважно великий успіх, проте, як свідчать джерела, не завжди місцева влада й мистецька аудиторія краю високо цинили роботу львівського мистецького товариства.

На місцях важливим елементом піднесення національної самосвідомості українців стало створення читалень, літературно-драматичних гуртків, оркестрів, які були не тільки центрами мистецького життя села, містечка, округи, а й осередками антиалкогольної боротьби, піднесення інтелектуального рівня населення Покуття. Ініціаторами створення таких мистецьких закладів стали місцеві греко-католицькі священники, учителі.

Важливе місце в етнокультурному житті краю займала музично-хорова музика. Завдяки діяльності товариства “Боян” на території Покуття, найкращі твори національної пісенності, скарби української музики стали доступними найширшому середовищу громадськості краю. Спів “Боянів” та інших музичних товариств спричинив появу нових українських талантів: хореографів, композиторів, музичних критиків. Яскравою сторінкою піднесення мистецького життя Покуття був приїзд у 1903 р. класика української музики Миколи Лисенка, який відбувся з нагоди 35-ліття його творчої діяльності.

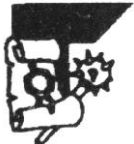
Сегментом піднесення мистецького життя українців Покуття періоду національно-визвольних змагань західних українців 1918–1919 рр. став подальший поглиблений розвиток національного театру. Тогочасні українські митці Покуття розуміли, що Український народний театр імені І.Тобілевича як пристановище драматичного мистецтва, музики й пісні зможе піднести духовне життя народу. Підняти рівень мистецької культури західних українців намагалися молодіжні культурологічні товариства. Вирізнявся діяльністю коломийський осередок товариства “Молода Громада”, члени якого виступали з національно-патріотичними рефератами, організували мистецько-виховні заходи, розглядали на засіданнях наболілі буденні культурно-освітні питання краю.

1. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДАЛ України), ф. 514 Театральне товариство “Українська Бесіда”, м. Львів. 1861–1939 рр., оп. 1, спр. 8. Звіти, розписки, запрошення та інші документи про діяльність театру. 1895 р., 139 арк.; спр. 13. Звіти, рахунки та листи про гастролі театру у мм. Бережани, Рогатині, Тернополі та ін. 1899 р., 42 арк.; спр. 36. Звіти, рахунки, листування та інші документи про діяльність театру. 1908 р., 122 арк.; спр. 37. Звіти, телеграми, листування та інші документи про діяльність театру. 1909 р., 122 арк.; спр. 38. Звіти, статті в газетах, листування та інші документи про діяльність театру. 1911 р., 62 арк. та ін.
2. Черепанин М. Музична культура Галичини другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. як предмет наукового вивчення / Мирон Черепанин // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ : Плай, 2000. – С. 12–21.
3. Від Редакції // Покутський Вістник. – 1918. – Ч. 1. – 10 падолиста. – С. 1.
4. Франко І. Про театр і драматургію: вибрані статті, рецензії та висловлювання / І. Франко ; [упоряд. М. Ф. Нечиталюк]. – К., 1957; Франко І. Рускій театр в Галичині / Іван Франко // Зоря. – 1885. – Ч. 23. – С. 268–270.
5. Лужницький Г. Від Котляревського до Лисенка / Григор Лужницький // Український театр. Наукові праці, статті, рецензії : зб. праць / Григор Лужницький. – Львів, 2004. – Т. 2 : Статті, рецензії. – С. 14–31; Лужницький Г. Про місто, що дихало театром / Григор Лужницький // Коломия й Коломийщина : зб. споминів і статей про недавнє минуле. – Філадельфія : Видання Комітету Коломиян, 1988. – С. 273–280; Лужницький Г. Український театр після визвольних змагань / Григор Лужницький // Наш театр. Книга діячів українського театрального мистецтва : у 2 т. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1975. – Т. 1. – С. 9–94.
6. Черепанин М. В. Музична культура Галичини (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.) : монографія / Мирон Черепанин. – К. : Вежа, 1997. – 328 с.

7. Зваричук Ж. Музично-хорові товариства “Боян” та їх вплив на громадсько-просвітницьке життя Прикарпаття кінця XIX – початку XX ст. / Жанна Зваричук // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2000. – Вип. II. – С. 54–62.
8. Затварська Р. Корифеї галицьких театрів / Романа Затварська. – Коломия : Вік, 1997. – 88 с.
9. Полякова І. Особливості музично-театрального руху в Галичині періоду кінця XIX – 30-х років XX ст. / Ірина Полякова // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ : Плай, 2001. – Вип. III. – С. 122–132; Полякова І. Діяльність Українського Народного Театру ім. Івана Тобілевича / Ірина Полякова, Ірина Дейчаківська // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ : Плай, 2004. – Вип. VI. – С. 51–63.
10. Боньковська О. Український народний театр Товариства “Українська Бесіда” в роки Першої світової війни (Стрілецький театр) / О. Боньковська // Записки НТШ. – Т. ССXXXVII : Праці театрознавчої комісії. – Львів, 1999. – С. 111–133.
11. Хороб С. Українська драматургія 20–30-х років у Західній Україні та діаспорі / С. Хороб. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2008. – 192 с.; його ж. Українська модерна драма кінця XIX – початку XX століття (неоромантизм, символізм, експресіонізм) : монографія. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – 414 с.
12. Монолатій І. Коломия в часи Західно-Української Народної Республіки / Іван Монолатій. – Коломия, 2000. – 80 с.
13. Бурдуланюк Г. Український театр на Прикарпатті у другій половині XIX – на початку XX ст. / Галина Бурдуланюк // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – 2004. – Вип. 10. – С. 242–248.
14. Черепанин М. В. Музична культура Галичини ... – С. 47.
15. Лужницький Г. Від Котляревського до Лисенка ... – С. 18.
16. Покуття. Історико-етнографічний нарис. – Львів : Манускрипт-Львів, 2010. – С. 111; Франко І. Руський театр в Галичині ... – С. 268–270.
17. Лужницький Г. Від Котляревського до Лисенка ... – С. 19.
18. Кореспонденція Якова Головацького в лігах 1835–49 / зладив К. Студинський. – Львів, 1901. – С. 259.
19. Пилипчук Р. Український аматорський театр у Коломиї (1848–1850) / Ростислав Пилипчук // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Ювілейний збірник на пошану Феодосія Стебля / НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2001. – С. 238–254.
20. Лужницький Г. Про місто, що дихало театром ... – С. 276.
21. Затварська Р. Корифеї галицьких театрів ... – С. 3; Пилипчук Р. Український аматорський театр у Коломиї ... – С. 240, 242, 245.
22. Лисько З. Занепад музичного мистецтва в Галичині в 50-ті роки / З. Лисько // Наша культура. – Варшава, 1937. – Кн. II. – С. 439.
23. Правда. – 1874. – Ч. 11.
24. Бурдуланюк Г. Український театр на Прикарпатті ... – С. 242.
25. Діло – 1880. – Ч. 237.
26. Черепанин М. В. Музична культура Галичини ... – С. 49.
27. ЦДІАЛ України, ф. 514, оп. 1, спр. 8, арк. 8, 9, 11, 15, 17, 42, 43, 45, 46, 46 зв., 124 зв., 125, 125 зв., 126.
28. Бурдуланюк Г. Український театр на Прикарпатті ... – С. 243.
29. Садовський М. Мої театральні згадки / Микола Садовський. – К., 1956. – С. 141.
30. ЦДІАЛ України, ф. 514, оп. 1, спр. 36, арк. 84, 84 зв., 85, 85 зв., 86; спр. 37, арк. 2, 2 зв., 3, 3 зв., 4.
31. Там само, спр. 38, арк. 53, 53 зв., 57, 57 зв.
32. Там само, спр. 36, арк. 57, 57 зв., 58, 58 зв.
33. Там само, спр. 13, арк. 10, 10 зв.
34. Руський театр під управою Стадника від'їздить нині (4 цвітня) до Черновець ... // Покутське Слово. – 1912. – Ч. 5. – 4 цвітня. – С. 6.
35. ЦДІАЛ України, ф. 514, оп. 1, спр. 38, арк. 58.
36. Полякова І. Особливості музично-театрального руху ... – С. 124.
37. Бурдуланюк Г. Український театр на Прикарпатті ... – С. 244.
38. Черепанин М. В. Музична культура Галичини ... – С. 84.
39. (Г.) ВЪ Коломыѣ завязалосѣ въ першихъ дняхъ грудня литературно-драматичне товариство имени Основяненка // Діло. – 1880. – 12 (24) січня. – Ч. 4. – С. 3–4.
40. (Г.) Зъ Коломыѣ пишуть намъ ... // Діло. – 1880. – 9 (21) квітня. – Ч. 28. – С. 3–4.
41. Лужницький Г. Про місто, що дихало театром ... – С. 277.
42. Фр. Театр для селян // Поступ. – 1905. – Ч. 42. – 21 жовтня (3 падолиста). – С. 329–330.
43. (Г.) Зъ Коломыѣ пишуть намъ ... // Діло. – 1880. – 17 (29) травня. – Ч. 38. – С. 3.

44. Діло. – 1885. – Ч. 120. – С. 3.
45. Там само. – 1882. – Ч. 91. – С. 3.
46. Там само. – 1885. – Ч. 120. – С. 3.
47. Андрухів І. Тисмениця / Ігор Андрухів, Степан Гаврилук. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2002. – С. 160; Музей історії м. Тисмениця. Колекція документів.
48. Діло. – 1889. – Ч. 226. – С. 3.
49. Там само. – 1899. – Ч. 43. – С. 3.
50. Черепанин М. В. Музична культура Галичини ... – С. 88.
51. Галайда. Зі Снятинщини / Галайда (Іван Харук) // Народ. – 1890. – Ч. 19. – 1 жовтня. – С. 289–290.
52. Там само.
53. Франко І. Про театр і драматургію ... – С. 45, 51; Полякова І. Особливості музично-театрального руху ... – С. 124.
54. Зваричук Ж. Музично-хорові товариства “Боян” ... – С. 54–62.
55. Там само. – С. 56.
56. Черепанин М. В. Музична культура Галичини ... – С. 184.
57. Діло. – 1895. – Ч. 280. – С. 3.
58. Толошніак Н. Роман Ставничий – провідний диригент музично-хорового товариства “Коломийський Боян” / Наталія Толошніак // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ : Плай, 2001. – Вип. III. – С. 181.
59. Зваричук Ж. Музично-хорові товариства “Боян” ... – С. 57.
60. Ілюстрований музичний календар. – 1905. – С. 108.
61. Зваричук Ж. Музично-хорові товариства “Боян” ... – С. 58.
62. Галичанинъ. – 1897. – Ч. 117.
63. Діло. – 1901. – Ч. 12. – С. 3.
64. Діло. – 1898. – Ч. 133. – С. 3; Черепанин М. В. Музична культура Галичини ... – С. 195.
65. Толошніак Н. Роман Ставничий – провідний диригент ... – С. 180.
66. Ілюстрований музичний календар. – 1905. – С. 118–121.
67. Діло. – 1902. – Ч. 149. – С. 4.
68. Ілюстрований музичний календар. – 1905. – С. 118–121.
69. Зваричук Ж. Музично-хорові товариства “Боян” ... – С. 60; Черепанин М. В. Музична культура Галичини ... – С. 204.
70. Ничай Л. Консерваторія ім. С. Монюшка в Станіславові / Леся Ничай // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ : Плай, 2001. – Вип. III. – С. 151–161.
71. Діло. – 1890. – Ч. 227. – С. 3; Черепанин М. В. Музична культура Галичини ... – С. 51–52.
72. Кушлик Н. Фольклористична практика о. П. Бажанського в руслі музичної етнографії другої половини XIX століття / Наталія Кушлик // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2011. – Вип. 23. – С. 125; Кушлик Н. Порфи́рій Бажанський – сторінки життя і творчості / Наталія Кушлик // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ : Плай, 2003. – Вип. V. – С. 16–25.
73. Кречковський Л. Велично зустрічали в Коломії / Л. Кречковський // Коломийський вісник. – 1992. – 22 березня. – С. 3.
74. Сатир О. Гостина М. Лисенка в столиці Покутя / Олег Сатир // Поступ. – 1903. – Ч. 49. – 5 (18) грудня. – С. 1.
75. Там само. – С. 2–3.
76. Там само. – С. 3.
77. Чупрей І. Народний театр ім. Тобилевича в Коломії / Іван Чупрей // Січовий Голос. – 1919. – Ч. 2. – 12 січня. – С. 3–4.
78. Із Коломії. Діяльність “Народнього театру ім. Тобилевича” // Покутський Вістник. – 1918. – Ч. 8. – 8 грудня. – С. 3; Николишин Д. Народний Театр ім. Тобилевича / Дмитро Николишин // Покутський Вістник. – 1918. – Ч. 12. – 22 грудня. – С. 3.
79. Полякова І., Дейчаківська І. Діяльність Українського Народного Театру ім. Івана Тобілевича ... – С. 53–54, 62.
80. Засновини “українського Народнього Театру в Коломії ім. Тобілевича” // Покутський Вістник. – 1918. – Ч. 6. – 28 листопада. – С. 4.
81. Із Коломії. Діяльність “Народнього театру ім. Тобилевича” // Покутський Вістник. – 1918. – Ч. 8. – 8 грудня. – С. 3; Із Коломії. Інавгураційна вистава // Покутський Вістник. – 1918. – Ч. 10. – 15 грудня. – С. 2; Степовий А. Із “Народнього театру ім. Ів. Тобилевича” / А. Степовий // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 9. – 2 лютого. – С. 3; У Коломії. Із театральної салі // Покутський Вістник. – 1918. – Ч. 13. – 26 грудня. – С. 3–4; Монолатій І. Коломія в часи Західно-Української Народної Республіки ... – С. 41 та ін.

82. Життя Покуття. Із “Народнього театру ім. Ів. Тобилевича” // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 9. – 2 лютого. – С. 3; Життя Покуття. Народний театр ім. Ів. Тобилевича в Коломиї // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 21. – 16 марта. – С. 3; Життя Покуття. Народний театр ім. Ів. Тобилевича в Коломиї // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 24. – 27 марта. – С. 4; Культурно-просвітне життя Покуття. Коломия // Новини. Інформаційний щоденник. – 1919. – Ч. 11. – 25 марта. – С. 2; Літературно-просвітне життя Покуття. З Коломиї // Новини. Інформаційний щоденник. – 1919. – Ч. 5. – 18 марта. – С. 2; Степовий А. Із театральної салі / А. Степовий // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 15. – 23 лютого. – С. 3; Ч. 16. – 27 лютого. – С. 4 та ін.
83. Явір І. З театральної салі / І. Явір // Покутський Вістник. – 1918. – Ч. 11. – 19 грудня. – С. 3.
84. Чупрей І. Народний театр ім. Тобилевича в Коломиї / Іван Чупрей // Січковий Голос. – 1919. – Ч. 2. – 12 січня. – С. 3–4.
85. Життя Покуття. Розладде // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 20. – 13 марта. – С. 3.
86. Николишин Дмитро (1884), письменник і педагог : біогр. довідка // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5. – С. 1762.
87. Хороб С. Українська драматургія 20–30-х років ... – С. 39.
88. Арсенич П. Николишин Д. В. (12.10.1884–14.12.1950) : біогр. довідка / П. Арсенич // Українська журналістика в іменах. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 149–150; Николишин Дмитро (1884), письменник і педагог : біогр. довідка // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5. – С. 1762.
89. Николишин Д. Народний Театр ім. Тобилевича / Дмитро Николишин // Покутський Вістник. – 1918. – Ч. 12. – 22 грудня. – С. 2–3.
90. Там само.
91. Степовий А. Із “Народнього театру ім. Ів. Тобилевича” ... – С. 3.
92. Там само.
93. Николишин Д. Народний Театр ім. Тобилевича ... – С. 2–3; Монолатій І. Коломия в часи Західно-Української Народної Республіки ... – С. 41.
94. Нове життя. – 1918. – Ч. 10. – 8 грудня. – С. 3; Полякова І., Дейчаківська І. Діяльність Українського Народного Театру ім. Івана Тобилевича ... – С. 54–55.
95. Степовий А. Із “Народнього театру ім. Ів. Тобилевича” ... – С. 3.
96. Життя Покуття. Спростовання // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 10. – 6 лютого. – С. 3.
97. З життя Покуття. Концерт // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 21. – 16 марта. – С. 3.
98. Життя Покуття. Концерт д. Коломийченкової в Коломиї // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 31–32. – 20 цвітня. – С. 6.
99. Полякова І., Дейчаківська І. Діяльність Українського Народного Театру ім. Івана Тобилевича ... – С. 56.
100. Там само.
101. Життя Покуття. Із Городенки // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 22. – 20 марта. – С. 3–4; Літературно-просвітне життя Покуття. Городенка // Новини. Інформаційний щоденник. – 1919. – Ч. 6. – 19 марта. – С. 2.
102. В-н І. Голоси Покуття. Із Чернеличчини / І. В-н. // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 42. – 18 мая. – С. 1–2.
103. Життя Покуття. У Снягині // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 25. – 30 марта. – С. 3.
104. Український театр в Косові // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 24. – 27 марта. – С. 4.
105. Ом.[елян] К[арашкевич]. Життя Покуття. Черновецький укр. театр під управою дир. Онуфрак / Ом. К. // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 24. – 27 марта. – С. 4; Культурно-просвітне життя Покуття. Коломия. З театру // Новини. Інформаційний щоденник. – 1919. – Ч. 12. – 26 марта. – С. 2; Культурно-просвітне життя Покуття. Юрбин. З театру // Новини. Інформаційний щоденник. – 1919. – Ч. 15. – 29 марта. – С. 2; Монолатій І. Коломия в часи Західно-Української Народної Республіки ... – С. 42 та ін.
106. О[мелян] К[арашкевич]. Життя Покуття. Український Черновецький Театр / Омелян Карашкевич // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 25. – 30 марта. – С. 3–4.
107. Життя Покуття. Укр. черновецький театр під управою Онуфрак // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 38. – 8 мая. – С. 4.
108. Монолатій І. Коломия в часи Західно-Української Народної Республіки ... – С. 42.
109. Театр // Західно-Українська Народна Республіка, 1918–1923: ілюстрована історія. – Львів ; Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2008. – С. 442–448.
110. Толошняк Н. Роман Ставничий – провідний диригент музично-хорового товариства “Коломийський Боян” / Наталія Толошняк // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ : Плай, 2001. – Вип. III. – С. 182.

- ^{111.} З Т-ва “Молода Громада” // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 21. – 16 марта. – С. 2; Старанням тов. “Молода Громада” в Коломій // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 25. – 30 марта. – С. 3.
- ^{112.} З життя Покуття. В неділю 30 марта відбулося Шевченківське свято “Молодої Громади” в Коломій // Нове життя. – 1919. – Ч. 81. – 9 цвітня. – С. 2; Культурно-просвітне життя Покуття. Шевченківське сьвято “Молодої Громади” // Новини. Інформаційний щоденник. – 1919. – Ч. 18. – 2 квітня. – С. 2; Шевченківське сьвято “Молодої Громади” відбулося в неділю, 30. марта // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 26. – 3 цвітня. – С. 4.
- ^{113.} Дутчак А. Товариське життя в Коломій / А. Дутчак // Покутський Вістник. – 1919. – Ч. 31–32. – 20 цвітня. – С. 4–5.
- ^{114.} Товариство “Молода Громада” // Станиславівський Голос. – 1918. – Ч. 10. – 6 грудня. – С. 1–2.

Стаття посвячена проблеме активизации национально-культурной жизни украинцев историко-этнографического региона Покуття в конце XIX – начале XX в. В исследовании рассмотрено истоки формирования украинского театра в крае; дана характеристика гастролям первого украинского профессионального театрального общества “Руська бесида” (“Украинская бесида”); раскрыто особенности функционирования любительских коллективов в селах и небольших городах региона; проанализировано деятельность музыкально-хоровых обществ Покуття; обращено внимание на деятельность известных композиторов, которые работали или приобщились к разрастанию искусства края; прослежено деятельность Украинского народного театра имени Ивана Тобилевича, других учреждений искусства, которые гастролировали на территории историко-этнографического региона; освещено деятельность культурологического общества “Молода Громада”.

Ключевые слова: *Покуття, театр, театральное искусство, общество “Руська бесида” (“Украинская бесида”), гастролі, любительський колектив, хата-читальня, музыкально-хоровое искусство, общество “Боян”, Украинский народный театр имени Ивана Тобилевича, театральная секция, общество “Молода Громада”.*

The article is devoted to the interesting problem of the intensification of the national and cultural life of the Ukrainians in the historic and ethnographic region of Pokuttya in the late 19th – early 20th century. The preconditions of the Ukrainian theatre formation in the land are traced in the research; the tours of the first Ukrainian professional theatrical society “Ruska Besida” (“Ukrayinska Besida”) are characterized; the peculiarities of amateur groups’ activity in the villages and small towns of the region are studied; the activity of the musical and choral societies of Pokuttya is highlighted; attention is paid to the activity of the famous Ukrainian composers who worked and were engaged in the artistic development of the land; characterized the activity of local Ivan Tobilevych Ukrainian public theatre, other art establishments that played on tour on the territory of the historic and ethnographic region; highlighted the activity of cultural society “Moloda Gromada” (“The Young Community”).

Keywords: *Pokuttya, theatre, theatrical art, “Ruska Besida” (“Ukrayinska Besida”) society, tours, amateur group, reading house, musical and choral art, “Boyan” society, Ivan Tobilevych Ukrainian public theatre, theatrical section, “The Young Community” society.*

УДК 94(477.83/86)“XIX–XX”

Любов СЛИВКА

УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ШЛЯХТИ В ПРОСВІТНИЦЬКОМУ РУСІ В ГАЛИЧИНІ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX ст.)

Стаття присвячена малодослідженій в українській історичній науці соціальній верстві населення Галичини – дрібній шляхті. В дослідженні розкривається участь представників дрібношляхетської верстви в українському просвітницькому русі наприкінці XIX – на початку XX ст.

Ключові слова: *українська дрібна шляхта, соціальна верства, Галичина, просвітницький рух, читальні “Просвіти”, Товариство імені М.Качковського.*

XIX ст. позначилося процесом національного відродження українців Галичини. Перебуваючи під владою Австро-Угорщини, українське населення не мало змоги брати активну